

SALV
STRATEGISCHE
ADVIESRAAD
**LANDBOUW &
VISSERIJ**

ADVIES

Een toekomstgerichte kijk op de zeevisserij

Insteek voor de transversale beleidsnota

Advies aan de Vlaamse Regering

Vlaanderen
is strategisch advies

De Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij adviseert de beleidsmakers, in hoofdzaak de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement, over landbouw en visserij in de brede zin van het woord. De adviezen, zoals vastgesteld door de belanghebbenden vertegenwoordigd in de adviesraad, passen in een gedragen politieke besluitvorming.

Advies vastgesteld op:	16 juli 2015
Adviesvraag ontvangen op:	-
Type:	eigen initiatief
Adviestermijn:	niet van toepassing
Nummer advies:	2015-14
Contactpersoon:	Dirk Van Guyze dirk.vanguyze@lv.vlaanderen.be

Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV)

Koning Albert II-laan 35 bus 39
1030 Brussel

Tel: 02 552 79 90

Email: salv@vlaanderen.be

URL: www.salv.be

Twitter: @SALVtweet

1 Inleiding

Op 5 maart 2015 ontving de SALV een 'conceptnota transversale beleidsnota' en daarbij de vraag van minister-president Geert Bourgeois om zich voor te bereiden op de besprekingen in het kader van de Vlaamse langetermijnstrategie 2050. Deze strategie zal gepubliceerd worden in de vorm van een transversale beleidsnota die in september 2015 voorgesteld wordt.

De conceptnota werd toegelicht en besproken op de SALV-zitting van 27 maart 2015. Er werd toen besloten om vanuit 'landbouw' en SALV een insteek voor te bereiden. Tijdens de SALV-zitting van 29 mei 2015 besliste de raad om de in de SALV-werkcommissie voorbereide en bediscussieerde visie over te nemen als de visie van de SALV.

Op de eerstvolgende vergadering van de Technische Werkcommissie Visserij (TWV) van de SALV van 7 mei 2015 werd aangegeven dat een dergelijke oefening ook voor de TWV nuttig kan zijn.

Op de TWV van 23 juni 2015 werd een eigen insteek besproken. Het advies werd vervolgens via schriftelijke procedure verder afgehandeld, op 16 juli 2015 door de TWV aangenomen en op dezelfde dag door de SALV bekrachtigd.

Piet Vanthemsche

Emiel Brouckaert

Voorzitter SALV

Voorzitter TWV

2 Krachtlijnen

De SALV merkt op dat de woorden 'landbouw' en 'voeding' in de conceptnota transversale beleidsnota worden vermeld, maar dat een verwijzing naar visserij volledig ontbreekt. De Raad vindt nochtans ook een lange termijnvisie voor de visserijsector belangrijk.

Maar in tegenstelling met de wens van de Vlaamse Regering om in de transversale beleidsnota te focussen op een langetermijnvisie voor 2050 met langetermijnkansen en –uitdagingen, vindt de Raad het belangrijk te wijzen op een 'sense of urgency' en de blik inzake visserij daarom eerst te richten op 2020. Omwille van verschillende uitdagingen (waaronder de nood aan nieuwe vaartuigen, de opvolgingsproblematiek, toenemende economische activiteiten op zee en de gevolgen op de visbestanden, de implementatie van het GVB en de aanlandingsverplichting) is in eerste instantie een focus op 2020 essentieel.

De SALV onderschrijft de hoofddoelen uit het Vistraject (die mikken op 2020) en vraagt om de resultaten mee te nemen in een verder traject naar 2050.

De Raad vindt een up-to-date opleiding, bijvoorbeeld via het 'duaal leren' belangrijk. Naast een basisopleiding is er in de visserij ook nood aan levenslang leren en aan begeleiding bij de overschakeling naar nieuwe visserijtechnieken.

De Raad is van mening dat er reeds veel samenwerking tussen de sector en verschillende stakeholders bestaat en dat deze samenwerking verder moet bestendigd worden. De Raad verwijst daarbij bijvoorbeeld naar het Maatschappelijk Convenant in uitvoering van de doelstellingen van het Vistraject.

De Raad vraagt:

- de zeevisserijsector te laten groeien naar een fase van stabiliteit en rendabiliteit. Volgens de Raad zou bijvoorbeeld de oprichting van een risicofonds door de overheid een zeer belangrijke rol kunnen spelen voor de instap van jonge reders en dus voor de continuïteit van de Belgische vloot;
- de Vlaamse duurzame visserij naar de consument te brengen. De groot- en kleinhandel speelt volgens de Raad daarin een belangrijke rol. De Raad is zich bewust dat dit niet vanzelfsprekend is en inspanningen vraagt van de handel. Het aanbieden van lokaal gevangen vis in supermarkten, in combinatie met een goede promotie, is volgens de SALV een goede manier om de consument maximaal in contact te brengen met de verse, lokaal gevangen vis;
- oog te hebben voor een continue verbetering van de productkwaliteit doorheen de ganse keten;
- in te zetten op meer afzet en verwerking van lokaal gevangen vis;
- verder te blijven inzetten op een sterk visserijonderzoek. Er moet daarbij volgens de Raad prioriteit gegeven worden aan de implementatie van een duurzaamheidsindex (VALDUVIS), om een correct en objectief antwoord te kunnen geven aan de bekommernissen van de supermarkten en de consumenten over de vloot en de vis van bij ons.

3 Situering

3.1 Vlaams beleidskader voor de transversale beleidsnota

Op vrijdag 27 februari 2015 keurde de Vlaamse Regering de 'conceptnota transversale beleidsnota' goed. De conceptnota beschrijft de uitgangspunten en de te volgen aanpak om tot de transversale beleidsnota te komen. De conceptnota bevat ook een uitgebreide trendanalyse die werd voorbereid door de studiedienst van de Vlaamse Regering. Deze trendverkenning beschrijft de te verwachten grote ontwikkelingen (megatrends) die zich aftekenen tegen de horizon 2050, en waar Vlaanderen zich vandaag positioneert.

3.1.1 Doelstelling van de Vlaamse Regering

In het Vlaams Regeerakkoord 2014-2019¹ wordt onder hoofdstuk V 'Economie en Innovatie' volgende visie aangegeven:

"We hanteren gekwantificeerde en gedragen langetermijndoelstellingen die internationaal vergelijkbaar zijn als kompas voor het beleid. De engagementen in het kader van het Vlaams Hervormingsprogramma Europa 2020 en het Pact 2020 blijven we daarom nastreven. De indicatoren actualiseren we i.f.v. gewijzigde externe omstandigheden na overleg met de SERV en de Verenigde Verenigingen.

We bouwen verder op de verworvenheden van 'Vlaanderen in Actie', dragen de goede praktijken en succesverhalen van de afgelopen regeerperiode verder uit en voeren een lange termijnbeleid om de noodzakelijke transitie in onze samenleving, zoals o.m. in de industrie, de omgang met materialen en energie, mobiliteit en zorg, te versnellen. Dit vereist systeeminnovaties waarbij we de inbreng van maatschappelijke stakeholders (sociale partners, ondernemerswereld, innovatieve spelers, brede middenveld,...) valoriseren. Dit vraagt ook samenwerking tussen ministers en over de beleidsdomeinen en –niveaus heen, toegewezen middelen en een slagkrachtig transitie management. Voor de geselecteerde transitie voorzien we ook een eigen begroting, en per transitie één verantwoordelijke minister. De Vlaamse Regering zal hiervoor een transversale beleidsnota opstellen waarbij de roadmap voor de realisatie van de transitie naar 2040 wordt uitgetekend".

De Vlaamse Regering geeft dus in zijn regeerakkoord aan een langetermijnbeleid te willen voeren om de noodzakelijke transitie in onze samenleving te versnellen. Om dit langetermijnbeleid te realiseren stelt de Vlaamse Regering een transversale beleidsnota op.

In de beleidsnota 2014-2019 'Algemeen Regeringsbeleid'² wordt onder de strategische doelstelling 2 'Strategische planning en transversale beleidscoördinatie' het volgende vermeld:

"De Vlaamse Regering zal vertrekken vanuit een grondige omgevingsanalyse van de internationale tendensen en de specifieke Vlaamse uitdagingen. Hoe ver staan we vandaag? Wat zijn onze ambities op de langere termijn? Hoe moet Vlaanderen eruitzien tegen 2050 en wat betekent dat dan in de tussentijd?"

We ontwikkelen dit langetermijnbeleid uiteraard niet vanaf een wit blad. De afgelopen jaren heeft de Vlaamse overheid al intensief samengewerkt met haar partners, internationaal, Europees, Belgisch en binnen Vlaanderen, om de ambities op (middel)lange termijn neer te zetten. In haar oefening binnen Vlaanderen kan de Vlaamse overheid bogen op een intussen rijke traditie van samenwerking met het brede sociaaleconomische en maatschappelijke middenveld. We evalueren die samenwerking en trekken er lessen uit.

¹ [Regeerakkoord](#) van de Vlaamse Regering 2014-2019

² [Beleidsnota](#) 2014-2019 Algemeen Regeringsbeleid

Vanuit een goed beeld op onze langetermijnambities ontwikkelen we een strategie voor de volgende decennia”.

3.1.2 Conceptnota transversale beleidsnota

Volgens de ‘*conceptnota transversale beleidsnota*’, wordt een trendverkenning uitgevoerd ter voorbereiding van de langetermijnvisie die de Vlaamse Regering wil uitvoeren. Deze trendverkenning vertrekt vanuit de megatrends (de grote ontwikkelingen richting 2050). Megatrends zijn nu al zichtbare veranderingsprocessen met ingrijpende, verstrekkende implicaties. In de trendverkenning werd ook gezocht naar waar Vlaanderen nu staat ten aanzien van deze ontwikkelingen.

In de conceptnota worden zes megatrends naar voor geschoven:

- Demografische verschuivingen;
- Wetenschappelijke en technologische evoluties en doorbraken;
- Druk op klimaat, hulpbronnen en het ecosysteem;
- Economische transformatie en innovatie;
- Politieke en bestuurlijke megatrends;
- Maatschappelijke megatrends zoals individualisering en diversiteit.

De conceptnota start dus met een analyse van de megatrends, zoals die eerder door de Vlaamse regering werden onderkend. Vervolgens wordt de visie voor 2050 bepaald. Dit is een beeld van hoe onze samenleving er in 2050 zou kunnen uitzien. Door deze visie 2050 te toetsen aan de megatrends komt men tot een aantal langetermijnuitdagingen en langetermijnkansen en kunnen langetermijnprioriteiten bepaald worden.

Hoe Vlaanderen en de wereld er in 2050 werkelijk zullen uitzien kan niemand met zekerheid voorspellen. De veranderingen in onze omgeving zijn turbulent en complex en brengen heel wat onzekerheden met zich mee. Ongetwijfeld zullen er zich veranderingen voltrekken waarvan wij nu het bestaan niet kunnen vermoeden. Vandaar dat de toekomstvisie per definitie ‘onvolledig’ is en in het beste geval een omschrijving geeft van een gewenst toekomstbeeld voor Vlaanderen en de wereld.

De Vlaamse Regering hoopt om samen met de stakeholders een wervend verhaal te kunnen schrijven, een ideaal beeld waarop politici en stakeholders samen een wervend langetermijnbeleid kunnen uitzetten.

3.1.3 Uitgangspunten geformuleerd door de Vlaamse Regering voor het opstellen van de transversale beleidsnota

Bij het opstellen van de transversale beleidsnota formuleert de Vlaamse Regering enkele uitgangspunten of randvoorwaarden:

- Een optimistisch vooruitgangsbeeld;
- De toekomst is een gedeelde verantwoordelijkheid;
- De moderne, klantgerichte netwerkoverheid.

In de transversale beleidsnota wil de Vlaamse Regering de volgende vragen beantwoorden:

- Hoe kunnen we met het Vlaamse Regeringsbeleid ‘toekomst maken’, Vlaanderen een voortrekkersrol doen opnemen in de transformaties die het leven op aarde de volgende tientallen jaren in positieve zin kunnen veranderen?

- Hoe kunnen we met het Vlaams Regeringsbeleid de Vlamingen en de Vlaamse bedrijven voorbereiden op disruptieve veranderingen en transformaties, die ertoe zullen leiden dat bestaande jobs en verdienmodellen verdwijnen en nieuwe verschijnen?
- Hoe kunnen we met het Vlaams Regeringsbeleid de sterke punten van Vlaanderen benutten en de zwakke punten van Vlaanderen ombuigen, om Vlaanderen in een sterk veranderende wereld een hoog welvaarts- en welzijnsniveau te doen behouden?
- Hoe kunnen we als Vlaamse overheid de bovenstaande uitdagingen in partnerschap met het middenveld en de gehele samenleving concreet aanpakken?
- Voorstellen van een aanpak om als overheid en samenleving in te zetten op cruciale prioriteiten op lange termijn.
- Analyse van megatrends.
- Visiebepaling voor 2050, deze toetsen aan de megatrends en dan lange termijn uitdagingen en kansen destilleren.

3.1.4 *Vooropgestelde timing van de Vlaamse Regering voor de opmaak van de transversale beleidsnota*

Een afstemming met de stakeholders en adviesraden over de visie 2050, de uitdagingen en kansen is voorzien in mei 2015 en in oktober 2015. Deze afstemming zal gebeuren op basis van een aantal slides. Doelstelling is om samen met de stakeholders de visie 2050, langetermijnkansen en -uitdagingen verder vorm te geven, en de discussie te starten over de prioritaire transitiethema's. De formele adviesvraag volgt in oktober. Bij die gelegenheid zal ook naar het engagement van de partners worden gepeild.

De definitieve goedkeuring van de transversale beleidsnota Vlaamse Regering is voorzien einde 2015, begin 2016.

3.2 **Regeerakkoord 2014-2019 van de Vlaamse Regering met betrekking tot visserij**

In het Regeerakkoord van de Vlaamse Regering staat onder hoofdstuk IX 'Landbouw, Visserij en Platteland' het volgende over zeevisserij vermeld.

“Ook de zeevisserij gaat een nieuw tijdperk in. Het hervormd Gemeenschappelijk Visserijbeleid verhoogt nog meer de sense of urgency om over te schakelen naar nog duurzamere en selectievere technieken. De uitvoering van het GVB, via het nieuwe Europees Visserijfonds, wordt het speerpunt in de komende legislatuur.

We zullen daarom eerst en vooral het Operationeel Programma finaliseren en tegen eind 2014 indienen bij Europa. Daarin is de verdere verduurzaming van de visserijsector inderdaad de rode draad. Belangrijke uitdagingen voor de komende jaren zijn onder andere:

- *De aanlandingsplicht implementeren.*
- *Met de kustvisserij inspelen op nieuwe beperkingen vanuit het Maritiem Ruimtelijk Plan.*
- *Onderzoek door ILVO als motor voor transitie verder versterken. De samenwerking met het VLIZ wordt verder uitgediept.*
- *Het Aquacultuurbeleid dat in de voorbije legislatuur werd opgestart, verder stimuleren via het opgerichte platform.*
- *Marktgeoriënteerd beheer met actieve rol voor de producentenorganisatie.*
- *Op EU-niveau pleiten wij voor gelijke visserij-voorwaarden voor zowel de ganse Europese als de niet-Europese vloot die importeert”.*

3.3 Beleidsnota Landbouw en Visserij 2014-2019

In de beleidsnota 'Landbouw en Visserij 2014-2019'³ geeft een minister aan hoe zij het Regeerakkoord zal realiseren in de loop van de zittingsperiode van het Vlaams Parlement (5 jaar).

De beleidsnota focust op vier beleidsvelden: land- en tuinbouw, visserij (met inbegrip van aquacultuur), agrovoedingssector en plattelandsbeleid. Op verschillende plaatsen in de beleidsnota wordt verwezen naar de visserijsector.

Daarnaast verwijst de beleidsnota naar een aantal strategische (SD) en operationele doelstellingen (OD) voor visserij of aquacultuur.

Deze doelstellingen staan verspreid in de beleidsnota LV maar werden in het SALV-advies van 27 februari 2015⁴ als volgt gebundeld:

“SD 1 : duurzame bedrijfsvoering wordt voorop gezet in Flanders AGrofood Valley

OD 1.1: Instroom en verjonging bevorderen. Voor de visserijsector blijft het een grote uitdaging om goed opgeleide jongeren of starters te vinden om de toekomst van de Vlaamse visserij te verzekeren. Er wordt ook gewezen op het feit dat de Vlaamse vloot aan vernieuwing toe is en dat een verjonging binnen de visserijsector zich opdringt.

OD 1.2 Juiste bedrijfsvorm en juiste financiering bepalen mee de toekomst. De visserijsector kenmerkt zich door relatief omvangrijke investeringen per arbeidsplaats. Indien vissers zich dynamisch en innovatief willen blijven ontwikkelen, dan is het volgens de beleidsnota essentieel dat ze toegang hebben tot kapitaal voor de nodige investeringen.

OD 1.3. Een optimaal ondersteuningskader bieden voor een duurzame bedrijfsvoering in een Europese context. Onder deze operationele doelstelling wordt verwezen naar het Europees Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) dat van kracht werd in 2014. Het beleid zal vorm gegeven worden op voorzet van de lidstaten die een bepaald zeevisserijgebied bevissen.. De Vlaamse (FIVA) en Europese (EFMZV) middelen zullen volgens de beleidsnota worden ingezet om dit beleid gericht te ondersteunen ,waarbij inspanningen rond duurzaamheid worden doorgetrokken tot bij de distributiesector. Er wordt ook verwezen naar de Vlaamse overheid die als een betrouwbare en constructieve partner optreedt.

OD 1.4. Professionalisering faciliteren door continue aandacht voor vorming, opleiding en advisering. Onder deze operationele doelstelling wordt kort vermeld dat aandacht zal besteed worden aan continue vorming en opleiding.

- ***SD2 Flanders Agrofood valley wordt op de kaart gezet in binnen- en buitenland***

OD 2.2 Inzetten op de vermarkting van producten van eigen bodem op eigen bodem, met aandacht voor consumentenvoorkeuren. Consumenten hechten belang aan gezonde, kwaliteitsvolle, veilige en op duurzame wijze geproduceerde landbouw- en visserijproducten. Dit weerspiegelt zich niet altijd in het consumentengedrag. Om de inspanning van de vissers en de kwaliteit van de visvangst te valoriseren zal met VLAM ingezet worden op een marktbenadering die volgens de beleidsnota specifiek de nadruk legt op duurzame en lokale visproductie.

- ***SD3 De Agrofood keten staat sterk in Vlaanderen***

OD3.2 Transparantie over prijzen in de keten creëren, zorgt voor vertrouwen. Veel aandacht zal hier volgens de beleidsnota besteed worden aan het duurzaam valoriseren van vis.

- ***SD 4 Flanders Agrofood houdt rekening met zijn omgeving***

OD4.4 Exploreren van duurzame alternatieven in de visserij

³ [Beleidsnota Landbouw en Visserij 2014-2019](#)

⁴ [SALV-advies](#) over de beleidsnota Landbouw en Visserij, deel Visserij

In deze OD wordt verwezen naar het feit dat gezonde visbestanden een absolute voorwaarde zijn voor de rentabiliteit van de visserijsector. Verder wordt ingegaan op een betere ecosysteembenadering en het begrip maximale duurzame opbrengst, het instellen van herstelzones en het terugdringen van de teruggooi. Samen met de aanlandingsverplichting vormt dit voor de Vlaamse vloot een grote uitdaging.

De beleidsnota stelt Het uitgangspunt van Vlaanderen is dat teruggooi zoveel mogelijk voorkomen moet worden en dat er maximaal gestreefd moet worden naar selectiviteit. Er zal ook worden ingezet op het verminderen van de impact van de zeevisserij op het marien milieu, op de bescherming en het herstel van aquatische biodiversiteit en ecosystemen, op het versterken van de energie-efficiëntie van de vloot en op het stimuleren van de aquacultuurproductie.

- **SD 5 Innovatie is de sleutel van de toekomst van Flanders Agrofood Valley**

OD 5.4 Zeevisserij en aquacultuur. Hier wordt kort het belang van het visserijonderzoek aangehaald voor de nieuwe uitdagingen van de sector (selectief vissen, duurzaamheid, maximale valorisatie),

In het kader van “Blue Economy and Growth” wordt nagegaan hoe een intensiever gebruik van de zee kan verzoend worden met de natuurwaarden van de beoogde gebieden.

Vlaanderen wil ook meer inzetten op aquacultuur door onze kennis om te zetten in praktijk. De komende jaren zullen nieuwe commerciële productie eenheden worden opgestart, waar mogelijks met Vlaamse en Europese steun uit de voorziene visserijfondsen. Vlaanderen focust voor aquacultuur niet langer op voornamelijk onderzoek maar gaat over naar het ondersteunen van startende bedrijven die productiesystemen verder perfectioneren, rekening houdend met ecologische en economische performantie.

Het pas opgerichte Vlaams Aquacultuurplatform dat alle onderzoeks- en praktijkervaring op een vrij unieke wijze verenigt, heeft daartoe voor de periode 2014-2020 een reeks actiepunten geformuleerd.

- **SD 6 De overheid is de partner van Flanders Agrofood Valley**

OD6.1 De overheid wordt slagkrachtiger, als hefboom voor duurzaam ondernemerschap

Via deze operationele doelstelling zal worden ingezet om proactief de ontwikkelingen van het Europees beleid mee te sturen en op te volgen zodat dit nauwer aansluit bij de specifieke noden van de Vlaamse landbouw en visserij.

OD6.2 Administratieve vereenvoudiging wordt nagestreefd

Voor de visserijsector zal de invoering van het Europees elektronisch logboek vanaf 2014 en de verbetering van de traceerbaarheid via nieuwe kisten, voorzien van tags, een deel van de administratieve lasten voor de vissers verminderen terwijl de handel betere informatie ontvangt.

Ook bij de hervorming van de technische maatregelen inzake visserij op EU-niveau wordt gestreefd naar het schrappen van te complexe regels”. Het GVB moet ervoor zorgen dat zowel de visserij als de aquacultuur ecologisch, economisch en sociaal duurzaam zijn en een bron van gezond voedsel voor de burgers van de EU vormen⁵. Het GVB omvat 3 verordeningen: de basisverordening, de marktverordening en de EFMZV-verordening. Het EFMZV is het nieuwe fonds voor het Europees beleid op het gebied van maritieme zaken en visserij voor 2014-2020. De basis voor het visserijbeleid zijn in hoofdzaak Europese regels”.

3.4 Toekomstvisie van de ondertekenaars van het Maatschappelijk Convenant ter bevordering van een duurzame Vlaamse visserijsector

Vanuit de visserijsector bestond de wens om een maatschappelijk convenant uit te werken waarin een engagement tot het streven naar een duurzame visserij wordt aangegaan.

⁵ http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_nl.htm

In het *'Maatschappelijk Convenant ter bevordering van een duurzame Vlaamse visserijsector'*⁶ gaat de Rederscentrale samen met een aantal partners (Natuurpunt, het ILVO en de Vlaamse overheid) het engagement aan om te streven naar een duurzame visserij. Uitgaande van een verantwoord ondernemerschap wensen de vissers de consument te bedienen met verse vis die hoog scoort op het vlak van kwaliteit en waarbij rekening wordt gehouden met de biologische evenwichten in de zee zoals bijvoorbeeld Natura2000.

Het uiteindelijke doel van het maatschappelijk convenant is te komen tot een duurzame en maatschappelijk gewaardeerde Vlaamse Visserij waarin ruimte is voor onderling overleg tussen de verschillende belanghebbenden waardoor voor de sector een continue lerende omgeving wordt gecreëerd. Het is de bedoeling om in gezamenlijke afstemming een aantal betekenisvolle inspanningen te plegen die de ontwikkeling naar een dergelijke duurzame en maatschappelijk gewaardeerde visserij kunnen bevorderen.

Het engagement uit het convenant is omgezet in *'Vistraject, een duurzaamheidsstraject voor de Belgische zeevisserijsector'*⁷, een reisplan voor de toekomst. Vistraject wil de verduurzaming verder vormgeven, concretiseren en ondersteunen. Via concrete doelstellingen en acties wordt gestreefd naar de realisatie van een duurzame visserij.

Het ondersteunen van de transitie naar een duurzame visserij gebeurt door de opvolging van het convenant en door het opmaken van een verbetertraject. Daarbij werd uitgegaan van de methodiek van het transitie management⁸. Transitie heroriënteert de systemen waarop de welvaart is gebaseerd naar systemen die een duurzame ontwikkeling toestaan.

Ervaring leerde dat in de visserij eerder sprake is van een stapsgewijze transformatie dan een radicale transitie. Het resultaat is een mix van elementen uit het transitie management als de transformatiebeweging⁹.

In Vistraject worden in zeven hoofddoelen de hoofdlijnen van het transformatieproces in de visserijsector weergegeven. De hoofddoelen mikken op 2020.

- 1) *De Vlaamse visserij draagt ertoe bij dat alle commerciële visbestanden zich bevinden binnen veilige grenzen.* Door een duurzaam beheer van de visbestanden zal er op lange termijn stabiele visvangst mogelijk zijn die vissers met minder inspanningen kunnen binnenhalen, waardoor brandstofuitgaven dalen en koolstofemissies verminderen. Bovendien zal een betere vangstsamenstelling met grotere exemplaren kunnen bijdragen tot hogere marktprijzen.
- 2) *De vissersvloot heeft een minimale impact op het ecosysteem.* De zoektocht naar duurzame visserijtechnieken die een minimale impact hebben op het milieu en de selectiviteit van de vangsten vergroot, wordt verder gezet. Ook de indirecte negatieve impact op de waterkwaliteit en de luchtkwaliteit wordt daarin meegenomen.
- 3) *Natuur op zee wordt beschermd.* Vissers en natuurbeschermers zorgen samen voor natuurgebieden op zee. Vissers in opleiding leren over de werking van het ecosysteem, Natura 2000 en beschermde diersoorten, zodat er meer begrip ontstaat voor de noodzakelijke beschermingsmaatregelen.

⁶ [Maatschappelijk convenant](#) ter bevordering van een duurzame Vlaamse visserijsector (30 augustus 2011)

⁷ [Vistraject](#)

⁸ Vistraject, pagina 12: *"Het transitie management stelt dat het hoofdzakelijk op korte en middellange termijn gerichte reguliere beleid niet volstaat om het hoofd te bieden aan de steeds groter en complexer wordende duurzaamheidsproblemen. Er is behoefte aan aanvullend, op lange termijn gericht, beleid".*

⁹ Vistraject, pagina 13.

- 4) *Rederijen zijn economisch rendabel.* Economisch rendabele rederijen vormen een stevige basis om te investeren in ecologische en sociale doelen. Door de inzet van alternatieve technieken aan boord en aan het vistuig stijgt de rentabiliteit. Informatiecampagnes en certificaten zijn belangrijk omdat ze de consument de weg tonen naar duurzame vis.
- 5) *Kleinschalige en kustvisserij.* De lokale kleinschalige kustvisserij kent een aparte problematiek die een specifieke aanpak nodig heeft doordat hun bereik weg van de thuishaven veel beperkter is en hun mogelijke visgronden meestal gedeeld moeten worden met andere activiteiten op zee en of natuurbescherming.
- 6) *Een sociaal verantwoorde visserij.* De vissers zijn tevreden over hun job, hun verloning en werken in veilige werkomstandigheden.
- 7) *De nieuwe vissers.* De job van visser is opnieuw in trek bij jongeren. De nieuwe generatie vissers worden opgeleid tot 'guardians of the sea' en vaardige ondernemers.

De structuur en het kader voor de uitvoering van het Vistraject zal worden bepaald in het nieuwe Maatschappelijk Convenant voor de zeevisserij dat werd voorgesteld op 23 juni 2015.

4 Advies

[1] Neem ‘visserij’ op in de conceptnota. De SALV merkt op dat de woorden ‘landbouw’ en ‘voeding’ in de conceptnota transversale beleidsnota worden vermeld, maar dat een verwijzing naar visserij volledig ontbreekt. De Raad vindt nochtans dat ook een lange termijnvisie voor de visserijsector belangrijk is en dat visserij mee moet worden opgenomen in de uiteindelijke conceptnota. Vlaanderen moet volgens de Raad ook in 2050 nog over een (zee)visserij blijven beschikken. De vissers dragen immers bij tot de voedselvoorziening via het aanlanden van lekkere en duurzaam gevangen vis (bijvoorbeeld uit de Noordzee). Bovendien is de visserij onlosmakelijk verbonden met de Belgische kust, maakt deel uit van ons cultureel erfgoed en draagt ook bij aan de kustwerkgelegenheid.

[2] Focus op 2020. De Raad wijst op een ‘sense of urgency’. In tegenstelling met de wens van de Vlaamse Regering om in de transversale beleidsnota te focussen op een langetermijnvisie voor 2050 met langetermijnkansen en –uitdagingen, vindt de Raad het belangrijk de blik inzake visserij eerst te richten op 2020.

De Belgische vloot veroudert zienderogen waardoor de nood aan nieuwe vaartuigen toeneemt. In het nieuwe Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) is geen financiële steun voorzien voor de nieuwbouw van schepen. De aankoop van een nieuw innovatief vaartuig betekent een zeer zware investering die de reder niet alleen kan aangaan. De Raad onderstreept het belang van innovatieve technieken en meent dat dringend moet worden onderzocht hoe investeerders (ook van buiten de sector) kunnen overtuigd worden te investeren in de sector. Enkel dan zal de vloot ook in de toekomst verder op een duurzame wijze kunnen blijven bestaan.

Een belangrijk bijkomend element op korte termijn is de opvolgingsproblematiek. Veel reders vinden geen opvolger. Volgens cijfers uit het Visserijrapport 2014 is 24% van de erkende zeevissers boven de 50 jaar en is meer dan de helft tussen 30 en 50 jaar¹⁰. De Raad is van mening dat het voor de sector continu een uitdaging zal blijven om goed opgeleide jongeren of starters te vinden.

Toenemende economische activiteiten buiten de visserij om zetten de werking van het mariene ecosysteem verder onder druk. Dat zal op termijn onder andere gevolgen hebben op de productiviteit van de zee en dus op de visbestanden.

Tenslotte is er natuurlijk ook de implementatie van het GVB en de onzekerheden rond de invoering van de aanlandingsverplichting. Omwille van al deze elementen is een focus op 2020 in eerste instantie noodzakelijk.

[3] De SALV onderschrijft de hoofddoelen uit het Vistraject en vraagt om de resultaten mee te nemen in een verder traject naar 2050. De Raad vindt het belangrijk om na 2020 de resultaten van het ‘Duurzaamheidstraject voor de Belgische visserijsector’, waarbij een duurzame en verantwoorde visserij wordt nagestreefd, mee te nemen en te verbeteren naar 2050.

[4] Laat de zeevisserijsector groeien naar een fase van stabiliteit en rendabiliteit. De Vlaamse zeevisserijsector zit in een transitiefase. In deze fase is de sector kwetsbaar en is een degelijk beheer en een goed toekomstplan noodzakelijk. Volgens de Raad zou bijvoorbeeld de oprichting van een risicofonds door de overheid een zeer belangrijke rol kunnen spelen voor de instap van jonge reders en dus voor de continuïteit van de Belgische vloot. Doel moet zijn de financiering van de overname van een vissersschip te vergemakkelijken door een waarborg van het bedoelde fonds aan de financiële instellingen.

[5] De Raad vindt een up-to-date opleiding, bijvoorbeeld via het ‘duaal leren’ belangrijk, en vraagt dit te plaatsen binnen het kader van de bestaande loopbaanproblematiek. Wat betreft de opleiding

¹⁰ VIRA2014, pagina49

van nieuwe generaties vissers herhaalt de SALV enerzijds zijn standpunt uit het advies over de Beleidsnota Landbouw en Visserij, deel Visserij van 27 februari 2015.

“Vanaf het schooljaar 2010-2011 werd een nieuw project opgestart, waarin volop op het ‘werkplekleren’ wordt ingezet. De werkplek is voor de jongeren een professioneel vissersvaartuig. Afwisselend volgen de leerlingen les op school en varen mee als (extra) bemanningslid op een vissersvaartuig”.

“Gelet op het toenemend aantal leerlingen in het deeltijds zeevisserijonderwijs vanaf 2012 (zie tabel 1) beveelt de Raad aan om samen met het beleidsdomein Onderwijs resoluut verder in te blijven zetten op de verdere uitbouw van dergelijke systemen en het concept ‘duaal leren¹¹’ verder te verkennen”.

Anderzijds moet er volgens de Raad ruimer gekeken worden en niet enkel worden ingezet op het ‘duaal leren’. Naast een basisopleiding is er in de visserij ook nood aan levenslang leren en begeleiding bij de overschakeling naar nieuwe visserijtechnieken. Verschillende Vlaamse reders probeerden de voorbije jaren de overstap te maken van de boomkor naar kleine schepen die duurzamere visserijtechnieken toepassen. Voor de bemanning betekent die omschakeling vaak een heel nieuwe werkwijze.

[6] Breng de Vlaamse duurzame visserij naar de consument. De Raad vindt het goed dat in het ‘Vistraject’ ook de rol van de consument in het transitieproces aan bod komt.

De burgers hechten belang aan gezonde, kwaliteitsvolle, veilige en duurzame producten maar worden onvoldoende geïnformeerd. Dit weerspiegelt zich in het consumentengedrag, waarbij de consument zich vaak laat leiden door een lage prijszetting voor visserijproducten (bv. goedkope gefileerde importvis). Dit kan de afzet van lokaal gevangen vis op termijn in gevaar brengen.

Het is dus essentieel om de consument zowel volledig als transparant te informeren over de duurzaamheidsaspecten van de gevangen en aangelande vis alsook over de geïmporteerde vis. De consument moet kwaliteitsvolle vis kunnen associëren met versheid en een goede behandeling (niet beschadigde vis) en vertrouwen hebben dat vis uit de Noordzee een zeer goed product is. Daarnaast moet de gevangen vis snel tot bij de klant kunnen geraken (via de veilingen). De Vlaamse vissers kunnen hierop inspelen door het feit dat de grote afstanden van de Belgische visgronden overbrugd worden via transport per as. Hierdoor kan de vis snel in de veilingen verkocht worden voor de lokale voedselvoorziening.

De groot- en kleinhandel speelt volgens de Raad een belangrijke rol om ook Noordzee vis dicht bij de consument te brengen. De Raad is zich bewust dat dit niet vanzelfsprekend is en inspanningen vraagt van de handel. Het aanbieden van lokaal gevangen vis in supermarkten, in combinatie met een goede promotie, is volgens de SALV een goede manier om de consument maximaal in contact te brengen met de verse, lokaal gevangen vis.

[7] Heb oog voor een continue verbetering van de productkwaliteit doorheen de ganse keten. Dit betreft zowel de hantering, logistiek, bewaring, infrastructuur, hygiëne, sanitaire normen en verwerking.

[8] Zet in op meer afzet en verwerking van lokaal gevangen vis. De afzet van de wilde lokale vis is precair omwille van diverse gewijzigde omgevingsfactoren zoals het aanbod bij de supermarkten, wijzigingen van de eetgewoontes en tijdsbesteding in het gezin, de prijszetting, een massaal aanbod van import (kweekvis), de kostprijs van de visserij.

De Raad is van mening dat de organisatie van de afzet doorgelicht en verbeterd moet worden. Er dient een groter aanbod voorhanden te zijn bij de supermarkten om de consument de mogelijkheid

¹¹ Dit houdt in dat jongeren van de derde graad secundair onderwijs meer ervaring opdoen op de werkvloer, om zo een onderwijs- of beroepsdiploma te halen waardoor ze beter voorbereid zijn op de arbeidsmarkt

te geven 'vis van bij ons' aan te kopen. Het aanbod dient ook voortdurend afgestemd te worden op de vraag.

De consument moet ook overtuigd worden om 'vis van bij ons' te kopen. Dit kan enerzijds gebeuren via het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) die promotie voert en verschillende acties op touw zet zoals 'Vis van de maand'. Anderzijds is de Raad van mening dat continu gezocht moet worden naar nieuwe vermarktingsvormen. Daarbij moet onderzocht worden op welke manier de Vlaamse visserij een geschikt antwoord kan geven aan de verschillende uitdagingen om een betaalbaar visproduct aan de consument aan te bieden.

Nieuwe productontwikkelingen en commercialisatietechnieken moeten gestimuleerd worden. De Raad is van mening dat dit ook geldt ook voor andere aanbiedingsvormen van het product, zoals bijvoorbeeld diepvriesvis, volledige vis/gefileerde vis, grootverpakking/kleinverpakking,.... Hiervoor is samenwerking noodzakelijk tussen de rederijen, veilingen, groothandel, visverwerking, detailhandel en supermarkten.

Het is volgens de Raad tenslotte ook noodzakelijk om doelgerichte promotie- en communicatieprogramma's uit te werken voor specifieke doelgroepen in binnen- als buitenland, om zo de voordelen van de Belgische visserij beter in beeld te brengen.

[9] Blijf verder inzetten op een sterk visserijonderzoek. Het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) doet, veelal in samenwerking of na overleg met de sector, onderzoek naar verschillende deelaspecten van de zeevisserij, gaande van onderzoek naar selectiever vissen en het beperken van bijvangst, onderzoek naar het overleven van platvissen bij teruggooi, naar de impact van de boomkor op de zeebodems, monitoring van de visbestanden.... Het visserijonderzoek is voor de sector belangrijk en moet ook naar 2050 toe een belangrijke rol blijven spelen (bijvoorbeeld oplossingen aanreiken om in de toekomst in te kunnen spelen op gewijzigde klimaatomstandigheden).

Er moet daarbij volgens de Raad prioriteit gegeven worden aan het de implementatie van een duurzaamheidsindex (VALDUVIS) op basis van objectieve en wetenschappelijke parameters om een correct en objectief antwoord te kunnen geven aan de bekommernissen van de supermarkten en de consumenten over de vloot en de vis van bij ons.

[10] Blijf streven naar een continue samenwerking tussen de verschillende stakeholders. Er bestaat reeds veel samenwerking tussen de sector en verschillende stakeholders. De Raad is van mening dat deze samenwerking verder moet bestendig worden. De Raad verwijst daarbij bijvoorbeeld naar het Maatschappelijk Convenant in uitvoering van de doelstellingen van het Vistraject¹².

¹² Ondertekend op 23 juni 2015 door Rederscentrale, Natuurpunt, ILVO, de Vlaamse overheid en de provincie West-Vlaanderen